

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาความเข้มแข็งของชุมชน โดยผ่านกองทุนชุมชนเมืองในจังหวัดสมุทรปราการ ครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยระหว่างกลุ่มชุมชนเมืองที่เข้มแข็งกับชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ซึ่งจะทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จังหวัด อำเภอ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องและปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลได้ร่วมกันแก้ไข หรือส่งเสริมปัจจัยต่าง ๆ ที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนเมือง การดำเนินนโยบายกองทุนหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการศึกษา ดังนี้

5.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จากสมาชิกชุมชนเมืองในเขตพื้นที่เทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 313 คน อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับรายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา สถานภาพตำแหน่ง อาชีพ รายได้หลังเข้าเป็นสมาชิกกองทุนชุมชนเมือง ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ชุมชน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย ร้อยละ 53.0 และเพศหญิงร้อยละ 47.0 โดยมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 36.2 ปี มีอายุสูงสุด 73 ปี และมีอายุต่ำสุด 20 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาถึง - ปวช. โดย สำหรับสถานภาพภายในชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นสมาชิกกองทุน รองลงมามีสถานภาพเป็นคณะกรรมการ และมีสถานภาพเป็นผู้นำทางการตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเฉลี่ย 18.8 ปี ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 69 ปี โดยมีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ยเท่ากับ 10,018.56 บาท และภายหลังจากเข้ากลุ่มกองทุนชุมชนเมือง กลุ่มตัวอย่างมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 18.5 หรือมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยเดือนละ 1,850 บาท โดยมีรายได้เพิ่มขึ้นต่ำสุด 1,010 บาท และสูงสุด 32,000 บาทต่อเดือน ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง รองลงมามีอาชีพกิจการส่วนตัว และอาชีพค้าขาย

5.1.2 ปัจจัยของชุมชนเมือง

ข้อมูลของกลุ่มชุมชนตัวอย่างจากชุมชนเมืองในเขตพื้นที่เทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ ทั้งสิ้น จำนวน 38 ชุมชน อันได้แก่ จำนวนกลุ่มกิจกรรมก่อนและหลังมีกองทุน จำนวนสมาชิกในกลุ่มกองทุน จำนวนเงินทุนหมุนเวียนในกองทุน ซึ่งพบว่า ก่อนมีกองทุนหมู่บ้าน มีกลุ่มกิจกรรมภายในชุมชนเฉลี่ย 2.5 กลุ่ม ภายหลังจากจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านแล้วเกิดกลุ่มกิจกรรมเพิ่มขึ้น โดยเฉลี่ยเป็น 4.5 กลุ่ม จำนวนสมาชิกในกลุ่มกองทุนเฉลี่ย 40.4 คน โดยมีกลุ่มกองทุนที่มีจำนวนสมาชิกสูงสุด 270 คน และจำนวนสมาชิกต่ำสุด 20 คน โดยมีจำนวนเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มกองทุน เฉลี่ยประมาณ 50,000 บาท สูงสุด 330,000 บาท และต่ำสุด 15,000 บาท

5.1.3 ปัจจัยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

การวัดปัจจัยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการศึกษารั้งนี้ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ 1. ด้านโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชุมชน 2. ด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน 3. ด้านการเรียนรู้และภูมิปัญญาของชุมชน 4. ด้านความสัมพันธ์กับประชาชนกับภาครัฐ และ 5. ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการของกลุ่มชุมชน พบว่า ปัจจัยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระดับสูง คือ ด้านโครงสร้างทางสังคมของกลุ่ม ซึ่งกลุ่มมีความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร มีเครือข่ายการพึ่งพา การตลาด และมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ด้านการเรียนรู้และภูมิปัญญาของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งกลุ่มมีการฝึกอบรมสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม และด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการภายในกลุ่ม ซึ่งกลุ่มมีการชำระคืนเงินกู้ตรงเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ มีการสร้างเครือข่ายจำหน่ายผลผลิต มีกลไกการตลาดที่แข็งแกร่ง มีการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมเสริม จะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ส่วนปัจจัยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระดับปานกลางคือ ระดับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน พบว่า ภาระหนี้สินของสมาชิกเป็นตัวบั่นทอนโครงสร้างทางเศรษฐกิจ แต่หากมีการจัดการด้านการตลาดที่มีประสิทธิภาพจะสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ในขณะที่ด้านความสัมพันธ์ของประชาชนกับภาครัฐ พบว่า การสนับสนุนจากภาครัฐในการดำเนินกิจกรรมกองทุนอย่างค้ำมือ และการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ อาทิ พัฒนาการอำเภอ จังหวัด จะสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนด้วย

5.1.4 ระดับความเข้มแข็งของชุมชนในด้านต่าง ๆ

การวัดระดับความเข้มแข็งของชุมชน ในการศึกษารั้งนี้ จำแนกออกเป็นด้านต่าง ๆ 3 ด้าน คือ 1. ด้านการพึ่งพาตนเอง 2. ด้านความเป็นภาคีและเอื้ออาทร และ 3. ด้านการมีส่วนร่วม จาก

ข้อมูลของชุมชนเมืองตัวอย่างทั้ง 38 แห่ง โดยรวมกัน พบว่า ด้านของการพึ่งพาตนเอง ของชุมชน อยู่ในระดับสูง โดยเรียงลำดับการพึ่งพาตนเองด้านต่าง ๆ จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการแก้ไขปัญหของของกลุ่มชุมชนสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านศักยภาพของชุมชน ด้านเศรษฐกิจของชุมชน ด้านการพัฒนาการผลิต และด้านการเรียนรู้ตามลำดับ

โดยด้านความสามัคคีและเอื้ออาทร ของชุมชนทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งหมด อยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน โดยสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วมด้านต่าง ๆ จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการร่วมปฏิบัติ ด้านการร่วมประเมินผล ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน และ ด้านการร่วมตัดสินใจ ตามลำดับ

ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ สามารถจัดระดับของชุมชนเมืองในจังหวัดสมุทรปราการ ออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้คือ ชุมชนเมืองที่มีความเข้มแข็งระดับต่ำ 14 ชุมชน ชุมชนที่มีความเข้มแข็งระดับปานกลาง 5 ชุมชน และชุมชนที่มีความเข้มแข็งระดับสูง 19 ชุมชน

5.1.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน

จากการวิเคราะห์ทางสถิติพบตัวแปร 6 ตัวแปร ที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน คือ ตัวแปร ระยะเวลาที่อาศัยในเขตพื้นที่ ระดับรายได้ จำนวนเงินหมุนเวียนภายในกลุ่ม ระดับโครงสร้างทางสังคม ระดับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการในกลุ่ม โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อระดับความเข้มแข็งของชุมชนเมืองเรียงลำดับความสำคัญได้ ดังนี้ 1. ระดับโครงสร้างทางสังคม 2.ระดับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ 3. ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการในกลุ่ม 4.จำนวนเงินหมุนเวียนภายในกลุ่ม 5. ระดับรายได้ และ 6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

5.1.6 การเปรียบเทียบปัจจัยที่แตกต่างกันของชุมชนเมืองที่เข้มแข็งกับไม่เข้มแข็ง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถ สรุปตัวแปรที่แตกต่างกันของกลุ่มชุมชนเมืองที่เข้มแข็งกับชุมชนเมืองที่ไม่เข้มแข็งได้ 5 ตัวแปร คือ ระดับโครงสร้างทางสังคม จำนวนเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการในกลุ่ม ระดับความรู้และภูมิปัญญา ระดับความสัมพันธ์ของกลุ่มกับภาครัฐราชการ

5.1.7 การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเมือง

สามารถสรุปปัญหาการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนเมือง ออกได้เป็น 7 ประการ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ 1. ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ 2. การขาดการประชาสัมพันธ์ และไม่ได้

รับข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงาน 3. การขาดจิตสำนึกในการเป็นผู้นำ ขาดความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเองของคณะกรรมการชุมชน ชัดแจ้งทางการเมืองและส่วนตัว 4. ปัญหาค่าใช้จ่าย ค่าตอบแทนผู้ปฏิบัติงานไม่มี 5. การขาดการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จะทำกิจกรรมต่อเมื่อได้รับการกระตุ้นเท่านั้น 6. การกีดกันเล่นพรรคเล่นพวก และแสวงหาผลประโยชน์ 7. การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในชุมชน ส่วนแนวทางการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนเมืองตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องสรุปได้ 9 ประการ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ 1. การคัดสรรหา ผู้นำองค์กรชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถ มีเวลา เสียสละ และทำงานเพื่อส่วนรวม เข้าเป็นคณะกรรมการชุมชน 2. การพัฒนาเพิ่มทักษะ ความรู้ ความสามารถ ในบทบาทหน้าที่ และการบริหารจัดการแก่คณะกรรมการชุมชนและสมาชิก 3. กระตุ้นการทำงานให้มีกิจกรรมผูกพันและต่อเนื่องตลอดเวลา 4. การพัฒนากิจกรรมให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลเป็นกลไกในการขับเคลื่อนทุกกิจกรรม 5. การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข กิจกรรมชุมชนอย่างสม่ำเสมอ 6. การพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างงานใหม่ ๆ ที่เกิดประโยชน์ 7. การพัฒนาบทบาทหน้าที่องค์กรชุมชนทุกระดับ ทุกตำแหน่งหน้าที่ และขยายผลไปสู่การปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งอื่น ๆ ที่สามารถหมุนเวียนแทนกันได้ 8. การพัฒนาบทบาทหน้าที่การประสานงาน ภายในองค์กร ระหว่างองค์กร กับทุกส่วนราชการและขยายผลไปสู่ความร่วมมือกับภาคเอกชน 9. การส่งเสริมการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการพัฒนาระหว่างชุมชน

5.2 อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน สามารถอภิปรายได้ดังนี้

5.2.1 อภิปรายผลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชนครั้งนี้ พบว่า มีตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชนเมืองทั้งสิ้น 6 ตัวแปร โดยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

(1) ระดับโครงสร้างทางสังคม

ระดับโครงสร้างทางสังคมเป็นตัวแปรอันดับแรก ที่มีผลต่อการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนเมือง โดยระดับโครงสร้างทางสังคมที่มีความหมายรวมถึง ความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร มีเครือข่ายการพึ่งพา มีเครือข่ายการตลาด และมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มในระดับที่สูง จะส่งผลให้กลุ่มมีความเข้มแข็งมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) ที่พบว่า การสร้างเครือข่าย และความสามารถในการติดต่อสื่อสารระหว่าง

สมาชิกกลุ่มรวมทั้งปัจจัยแวดล้อมด้านวัฒนธรรมของกลุ่ม มีส่วนในการพัฒนาความเข้มแข็งแก่ชุมชน ซึ่งผลเช่นนี้อาจเกิดจากการที่กลุ่มมีเครือข่าย และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันภายในกลุ่ม จะเป็นกลุ่มที่มีความขัดแย้งน้อย สร้างความเอื้ออาทร ความสามัคคีภายในกลุ่มเป็นอย่างดี การดำเนินกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มจึงมีความขัดแย้งน้อย สามารถพัฒนากลุ่มให้ก้าวหน้าได้ง่ายกว่า

(2) ระดับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ระดับโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญเป็นอันดับสอง ที่มีผลต่อการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนเมือง โดยระดับโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีความหมายรวมถึง ภาระหนี้สินของสมาชิกที่ต่ำ การจัดการด้านการตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับที่สูง จะส่งผลให้กลุ่มมีความเข้มแข็งมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สัมพันธ์ เตชะอธิก (2537) ที่พบว่าการสร้างเครือข่ายแบบจัดตั้ง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การหาตลาด การแก้ไขลดภาระหนี้สิน และการมีค่าใช้จ่ายรองรับแก่สมาชิก จะสร้างการมีส่วนร่วม และ มีส่วนในการพัฒนาความเข้มแข็งแก่ชุมชน ซึ่งผลเช่นนี้อาจเกิดจากการที่กลุ่มมีสมาชิกที่มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ มีเครือข่ายการทำงานการตลาด จะสามารถกำหนดกิจกรรมในรูปแบบที่สมบูรณ์กว่า เป็นส่วนเสริมความสำเร็จในการทำงานทางอ้อมได้เป็นอย่างดี

(3) จำนวนเงินหมุนเวียนภายในกลุ่ม

จำนวนเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนเมือง ทั้งนี้เนื่องจาก เงินทุนหมุนเวียนถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของกลุ่ม เนื่องจากรูปแบบของกองทุนและนโยบายของกองทุน มีลักษณะของการจัดตั้งเป็นกลุ่มเศรษฐกิจอยู่แล้ว การสร้างประสิทธิภาพในการบริหารต้นทุนและกำไรจากการดำเนินงานที่กองทุนแบ่งจ่ายให้แก่สมาชิก และใช้ในการบริหารกิจการกองทุน หากมีความพร้อมด้านงบประมาณและเงินทุนเวียน และมีสภาพคล่องช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้เป็นอย่างดี

(4) ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการภายในกลุ่ม

ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการภายในกลุ่ม มีความสำคัญเป็นอันดับ 4 ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนเมือง โดยระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการภายในกลุ่มมีความหมายรวมถึง การชำระคืนเงินกู้ตรงเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ มีการสร้างเครือข่ายจำหน่ายผลผลิต มีกลไกการตลาดที่แข็งแกร่ง มีการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมเสริมในระดับที่สูง จะส่งผลให้กลุ่มมีความเข้มแข็งมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ไพสิน ผมงาม (2541) ที่พบว่าการสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายแบบจัดตั้ง โดยการสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการภายในกลุ่ม การใช้กฎระเบียบและ

การเคารพกฎระเบียบของกองทุนอย่างเข้มงวด การเสริมสร้างกิจกรรมเสริม และต่อเนื่องให้แก่สมาชิก จะทำให้การจัดการเครือข่ายที่จัดตั้งขึ้นมีความเข้มแข็งขึ้น

(5) ระดับรายได้ของสมาชิก

ระดับรายได้ของสมาชิก มีความสำคัญเป็นอันดับ 6 ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนเมือง โดยระดับรายได้ของสมาชิกที่สูง ทั้งก่อนและหลังการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มทำให้สมาชิกมีความสุขในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มด้วยความเต็มใจ การได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้มีการร่วมใจในการทำกิจกรรมมากกว่า จะส่งผลให้กลุ่มมีความเข้มแข็งมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2540) ที่พบว่าลักษณะร่วมประการหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายชุมชนคือ การที่สมาชิกชุมชนมีฐานะดี จะทำให้มีการขยายแนวคิด ขยายกิจกรรม มีการสร้างเครือข่ายกิจกรรมตลอดเวลา กลุ่มจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันได้มากกว่า และส่งผลต่อความเข้มแข็งแก่กลุ่มและขยายสู่ชุมชนด้วย

(6) ระยะเวลาที่อาศัยในเขตพื้นที่

ระยะเวลาที่อาศัยในเขตพื้นที่ มีความสำคัญเป็นอันดับ 5 ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนเมือง โดยระยะเวลาที่อาศัยในเขตพื้นที่ของสมาชิกยังมีระยะเวลานาน ย่อมถือเป็นผู้คุ้นเคยในพื้นที่ การรู้จักมักคุ้น การร่วมกิจกรรม จากผู้คนที่คบหาสมาคมรู้จักกันมานานย่อมก่อให้เกิดความใกล้ชิดสูง การร่วมกิจกรรมจึงทำได้ง่ายกว่ากลุ่มที่สมาชิกมีความห่างเหินไม่รู้จักกันมาก่อน

5.2.2 อภิปรายผลปัจจัยที่แตกต่างกันของชุมชนเมืองที่เข้มแข็งกับไม่เข้มแข็ง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถ สรุปตัวแปรที่แตกต่างกันของกลุ่มชุมชนเมืองที่เข้มแข็งกับชุมชนเมืองที่ไม่เข้มแข็งได้ 5 ตัวแปร คือ ระดับโครงสร้างทางสังคม จำนวนเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการในกลุ่ม ระดับความรู้และภูมิปัญญา ระดับความสัมพันธ์ของกลุ่มกับภาครัฐการ ทั้งนี้เนื่องจากการที่กลุ่มมีความสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเป็นอย่างดี มีการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มอย่างรวดเร็ว การรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของกองทุนจะสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว การแก้ปัญหากระทำได้ดีทันที ในขณะที่เงินทุนหมุนเวียนจะเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินกิจกรรม และประกอบอาชีพแก่สมาชิก ภายใต้อำนาจและฉวยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การผลิตสินค้าที่เป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่น การจัดการตลาดอย่างเหมาะสม ภายใต้อำนาจเอาใจใส่ดูแลจากภาครัฐการ ย่อมทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสูงกว่า ชุมชนที่มีตัวแปรทั้ง 5 ด้านในระดับที่ต่ำกว่า

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. กรมพัฒนาชุมชน ควรให้ความสำคัญแก่งานประชาสัมพันธ์ การรณรงค์สร้างความเข้าใจในการทำงานของกองทุนหมู่บ้าน หรือกิจกรรมการดำเนินงานต่าง ๆ ของกองทุน อาทิ การมีเงินกู้ยืมด้านสวัสดิการเพื่อการรักษาพยาบาล หรือเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจแก่หมู่สมาชิก และเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระยะต่อไป
2. กรมพัฒนาชุมชน ควรเร่งสร้างประสิทธิภาพการทำงาน โดยปรับปรุงรูปแบบการทำงานให้มีลักษณะเชิงรุกเข้าสู่ชุมชนและประชาชนมากกว่านี้ และสร้างความใกล้ชิด ความรู้สึกที่ดีระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดการทำงานที่ต่อเนื่องต่อไป
3. กรมพัฒนาชุมชนควรจัดกิจกรรมเพิ่มศักยภาพการทำงานของคณะกรรมการชุมชน ตลอดจนสมาชิกกองทุน โดยเปิดโอกาสในการแสวงหาความรู้ การยกระดับการศึกษาเพิ่มเติม การฝึกอบรม การจัดการศึกษาดูงานจากชุมชนต้นแบบให้มากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างประสิทธิภาพการทำงานให้แก่องค์กร
4. คณะกรรมการกองทุนชุมชน จะต้องสร้างสร้างความปลอดภัยในการทำงาน สร้างความพร้อมด้านงบประมาณ ในการดำเนินโครงการ กิจกรรมของชุมชน ตลอดจนมีการติดตามตรวจสอบโครงการ กิจกรรม และระดมการมีส่วนร่วมของสมาชิกให้มากยิ่งขึ้นเพื่อผลประโยชน์ต่อกลุ่มสมาชิกอย่างแท้จริง
5. คณะกรรมการกองทุน ควรเพิ่มการประสานการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน เครือข่ายชุมชนอื่น ๆ รวมทั้งการประสานแผนงาน โครงการฯ การตลาด การแลกเปลี่ยนช่วยเหลือด้านผู้เชี่ยวชาญ ปราชญ์ผู้รู้ บุคลากร อุปกรณ์ ซึ่งจะสามารถสร้างความสำเร็จของงานกิจกรรมของชุมชนได้เพิ่มขึ้น
6. คณะกรรมการกองทุนควรพิจารณาให้ การดำเนินงานและกิจกรรม ของชุมชน ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนงาน โครงการ การกำหนดพื้นที่ดำเนินโครงการ การปฏิบัติตามโครงการ จนถึงขั้นการติดตามประเมินผล เพื่อสร้างความสำเร็จของงาน กิจกรรมและสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของให้แก่สมาชิก มีส่วนช่วยในการดูแลรักษาโครงการงานของชุมชนนั้นต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสม หรือวางแนวทางการเข้ามีส่วนร่วมของภาคเอกชน อาทิ ด้านการจัดการตลาด การบรรจุหีบห่อ ในการเข้ามีส่วนร่วมดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ของภาครัฐ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเจาะลึก (Indepth Study) ในเชิงคุณภาพ โดยศึกษากรณี (Case Study) การพัฒนาของชุมชนเมืองที่ประสบความสำเร็จ และสามารถพัฒนาใช้เป็นแม่แบบการจัดตั้งกลุ่มชุมชนของชุมชนอื่นๆ อันจะเป็นการประเมินผลสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านในทางอ้อมอีกด้วย

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบระหว่างชุมชนเมืองจังหวัดสมุทรปราการกับชุมชนเมืองในจังหวัดอื่น ๆ ที่มีบริบทต่างกัน เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมในแต่ละบริบท เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป.

